

F-ordet I år senare

Petra presenterar	2
Susanne Wigorts Yngvesson blir personlig	3
Mer abort med Lena Lennerhed	8
Levy om sexistisk reklam	12
Ia om Tikkanen	15
Lars, Maria, Anna och Susanne om offerskap	19
Boris förklarar sig	28
Gröning och Rankka pratar pengar	31
Mer om skibenterna	42
Rättelse	43
Tack	44
Sagt om <i>F-ordet</i>	45

Petra presenterar

Det var verkligen roligt att ta del av all den respons som *F-ordet* fick. På kultursidor och bloggar, i öppna debatter och vid köksbord runt om i landet diskuterades polygami, abortveckor och offerskap så det stod härliga till. Många av oss fick uppskattande mejl och samtal där diskussionen fortsatte.

Med *F-ordet* ville jag försöka förnya och göra feministdebatterna mer dynamiska. Syftet var inte att lansera en ny feminism eller ett nytt feministiskt program, som några verkar ha trott. För underrubriken till trots så tror jag inte på en typ av feminism, men jag tror att vi behöver tänka på nya feministiska sätt. Och det är flera av dessa nya sätt som finns med i den här antologins texter.

Det var en respons jag länge funderade på. En recensent blev besviken över att jag själv inte positionerade mig. Jag tänkte att det var då typiskt. Förut har jag blivit påhoppad för att jag har positionerat mig tydligt i porr och prostitutionfrågan, nu var problemet tvärtom. Men när hon och jag talades vid lite senare sa hon att hon var nyfiken på var min "front" låg. Vad var det som var det allra viktigaste för mig just nu? Jag vet inte om jag kan svara på det annat än att jag vill försöka förbättra de feministiska diskussionerna. Men kanske ger det allra sista avsnittet i det här extramaterialet en liten ledtråd, det när jag pratar med Maria Rankka och Lotta Gröning om fuck off-kapital.

Men jag låter Susanne Wigorts Yngvesson börja. Hennes text om polygami var en av de som väckte allra mest upprörda känslor – och nya tankar.

Susanne Wigorts Yngvesson blir personlig

Under en konferens om religionsdialog i Stockholm åt jag lunch tillsammans med Hassan Hanafi, professor i filosofi vid Kairos universitet. Mittemot oss satt Ingvar Carlsson, tidigare statsminister. Vi pratade om civillagstiftning och religionens roll i det sekulära samhället. Jag berättade att Sverige nyligen fattat beslut om en könsneutral äktenskapsbalk. Hanafi sa att han tyckte att staten i minsta möjliga mån bör lägga sig i hur människor väljer att leva. Sedan frågade han vad jag anser om polygami. Ämnet var levande för mig eftersom *F-ordet* hade kommit ut några månader tidigare. Jag undrade vad han menade – var det en personlig fråga eller en teoretisk akademisk? ”Om din man skulle vilja gifta sig med en kvinna till, vad skulle du säga då?”, undrade professorn. Ingvar Carlsson stelnade till, med lammköttet halvvägs mellan tallriken och munnen. ”Jag skulle svara min man att det beror på kvinnan. Om hon är sympatisk, intelligent och vi kommer bra överens så skulle jag nog inte ha något emot det”, svarade jag.

Hanafi tyckte att det var ett roligt svar och skrattade högt. Vad Ingvar Carlsson ansåg vet jag inte, men han verkade road. Den givna motfrågan till Hanafi hade givetvis varit vad han hade svarat om hans fru träffade en man eller kvinna som hon ville skulle leva med dem. Men den polletten trillade ned för sent.

Samtalet blev för mig en symbolisk iscensättning av kontraster mellan det svenska folkhemmet, en liberal ideologi och muslimska/kristna värderingar. I Sverige tar vi monogamin för given. Kärnfamiljen är så integrerad i det svenska folkhemmet att vi blir blinda för individuella och kulturella skillnader, och att det är provocerande att ifrågasätta tvåsamhet märktes i kölvattnet av *F-ordet*.

Reaktionerna spände mellan två poler: de som blev provocerade och genast tog avstånd och de som med en axelryckning tyckte att folk får väl leva som de vill. Ingen av dessa poler tyckte jag var särskilt intressanta. De kategoriska slutsatserna gjorde att personerna som uttryckte dem inte brottades med sina egna

föreställningar. Intressant var istället de som såg komplexiteten i de frågor som polygami och polyamori väcker: gränser för kroppen och sexualiteten, innebörden av trohet och otrohet, idéer om ägande av framför allt kvinnor inom äktenskapet.

En som diskuterade min artikel var Ann Heberlein, som liksom jag är etiker och teolog. Hon höll med mig och undrade hur det kom sig att just sexuell trohet mellan två individer i ett förhållande ska behöva ses som så avgörande. Förmodligen är Heberlein och jag de enda teologerna i landet som vill diskutera frågan offentligt. Jag har träffat ett oräkneligt antal personer som i förtroende sagt att sex är omöjligt att diskutera öppet, särskilt i kyrkliga miljöer. Men det finns ett behov av att inom kyrkor och teologier uppriktigt analysera synen på kroppen, sexuell trohet och monogami. Det är ju inte precis så att kyrkornas företrädare le-ver som de lär, men då heter det att otrohet är enstaka miss-tag eller att köttet är svagt. Frågan är om det är normen eller praktiken som ska korrigeras.

Lena Andersson, numera ledarskribent på *Dagens Nyheter* och profil inom Humanisterna, recenserade också *F-ordet*, men när-made sig polygamin från ett annat håll. Hon ansåg att min artikel vände ut och in på begreppet otrohet på ett utmanande och utopiskt sätt. Eftersom jag ifrågasätter svartsjukans berättigande i en kärleksfull relation och menar att vi bör bearbeta den typen av ägandeanspråk hos oss själva, ansåg Andersson att mitt resonemang i förlängningen leder till nihilism, det vill säga upplösning av alla slags värden. Men då förbiser hon att det grundläggande värdet som jag försvarar är troheten mellan två eller flera personer under kort eller lång tid. Andersson tror inte att min modell kommer att förbättra något. Kanske har hon rätt. Men å andra sidan, som hon skriver, är det kanske bara ”idén om lyckligheten som borde skrotas”.

En annan sak som jag registrerade var att betydligt fler kvinnor än män verkar anse att det är okej med en polyamorös relation. Män verkar däremot vara mer skeptiska, åtminstone de jag talat med. Om de över huvud taget ska överväga saken så ska de andra parterna i så fall enbart vara kvinnor. En relation mellan

en kvinna och två män är uteslutet. Jag tror att skillnaden mellan kvinnors och mäns inställning bland annat har med ägande att göra. Det finns en hierarkisk ordning mellan könen som tar sig uttryck i bland annat normer kring kroppslig trohet. Här är ett exempel:

Vid en middag hemma – tre heterosexuella medelålders par och två singlar – utbröt en hetsig diskussion kring polygamins för- och nackdelar. Argast blev mannen som snart skulle bli trebarnspappa. Samtliga män, utom mannen som jag är gift med, markerade revir och var motståndare. Kvinnorna sa att det nog kunde vara en möjlighet, vilket tyder på att de inte hade samma ägandanspråk som männen. Men det var intressant för oss alla att inse att det fanns perspektiv hos varandra som bröt mot etablerade konventioner. Vid andra tillfällen har vänner och svärföräldrarna försiktigt frågat hur vi egentligen har det på hemmaplan. Att diskutera möjligheten till polyamori inbjuder uppenbarligen människor att tro att äktenskapet måste vara i kris.

Flera av dem som velat ställa mig till svars för artikeln har envist frågat vad jag själv har för erfarenhet av polyamori. Jag har svarat att det inte hade med saken att göra och då fått responsen att om man inte har upplevt något själv så bör man inte ha en uppfattning om saken. Det synsättet tror jag inte på. Vi har dagligen synpunkter på företeelser som vi inte nödvändigtvis själva har upplevt. Ett annat skäl är hänsyn till andra som indirekt kan vara involverade, liksom svårigheter med att hantera de starka reaktioner som frågan väcker. Jag har märkt hur folk blir provocerade och tror att människor som lever i polygama relationer är sexgalningar. Det verkar som om en del blandar ihop polygami eller polyamori med lösa sexuella förbindelser, vilket inte alls är samma sak.

Det motstånd jag mötte efter *F-ordet* fanns tydligast i de sammanhang där jag mest vistas, inom teologin vid akademien. Efter en intervju i *Aftonbladet* med rubriken "Lev lycklig – med flera" (8 november 2008) diskuterades bland lärare och studenter, "min hållning" och högskolans "image" efter mitt "utspel", som intervjun kallades. Eller diskussion förresten – de flesta diskute-

rade sinsemellan men inte direkt med mig. Då blev det tydligt i vad sades i det offentliga och i det privata. I enskilda samtal kunde folk uppmuntra och berömma mig men offentligt var det en annan bild som gavs. Även här fanns en uppdelning mellan mäns och kvinnors reaktioner. Kvinnliga kolleger läste min artikel i *F-ordet* och tyckte att det fanns viktiga frågor att fundera djupare kring. Manliga kolleger uttryckte sitt motstånd och ansåg det bäst att inte skriva sådant alls eller uttala sig offentligt om ämnet över huvud taget. ”Monogami går inte att ifrågasätta”, som en manlig kollega uttryckte saken. Det har jag svårt att förstå. Akademin, om någonstans, är väl platsen att ventileras alla slags frågor? Särskilt för en etiker som jag själv.

Bland teologstudenter smusslades det och olika grupper uppvaktade rektor för att få honom att ingripa mot mig. En av studenterna ansåg att jag borde stoppas från att undervisa på det teologiska programmet eftersom jag hade ifrågasatt monogamins status. Ingen av de upprörda studenterna tog diskussionen direkt med mig. Rektorn delade inte min åsikt men stod upp för min rätt att yttra den.

Efteråt har jag funderat över vad de negativa reaktionerna betydde. Uppfattades mina tankar som ett hot mot en livsstil? Men jag har aldrig påstått att alla behöver leva polyamoröst, utan undrat om det inte också kan finnas ett teologiskt och feministiskt utrymme för att bejaka polyamori inom trogna relationer. Blir vi hotade i vår trygghet bara genom att diskutera frågan? Som om vi måste ta avstånd, för om vi inte gör det så blir vi indirekt skyldiga bara genom att öppna oss för möjligheten – *guilt by association*.

Den konkreta frågan om polygami och polyamori toppar inte listan över de mest angelägna frågorna att ta itu med. Men jag tror att den är nödvändig att fundera över oavsett vilken livsstil vi har, för just denna fråga ställer vedertagna normer på sin spets. Varför ska just kroppen monogamiförklaras? Vad betyder äktenskap i förhållande till ägandanspråk? Vilken rätt har vi till vår egen sexualitet inom och utom etablerade sexuella relationer? Och vad betyder det i en mångkultur att monogami är så självklart?

Hösten 2009 ska jag tillbringa ett par veckor vid Kairo univer-

sitet som gästforskare. Då ska jag passa på att diskutera polygami och polyamori med filosofer och teologer i den muslimska världen. Särskilt intressant just i det sammanhanget är kvinnors rätt till sin egen kropp och polygama relationer där en kvinna lever med flera män. Är det en möjlig tanke i en muslimsk tradition? Jag ska också komma ihåg att fråga professor Hassan Hanafi vad han skulle säga om hans fru ville gifta sig med en man till.

Ann Heberleins artikel som Susanne refererar till heter "Svårt att etiskt förkasta otrohet" och publicerades i Axess nr 8/2008. Den finns att hitta på www.axess.se. Lena Anderssons recension av F-ordet i Svenska Dagbladet publicerades den 1 oktober 2008 och går att läsa på www.svd.se.

Mer abort med Lena Lennerhed

Det var många som reagerade på Anna Ekelunds abortartikel. Många välkomnade de aspekter hon förde fram medan andra var djupt kritiska.

Jag bad därför Lena Lennerhed kommentera Annas text.

Lena Lennerhed är idéhistoriker, RFSU:s ordförande och en av de mest bevandrade i frågan i landet. Hon har bland annat skrivit boken Historier om ett brott. Illegala aborter i Sverige på 1900-talet (Atlas 2009).

Vad är en feministisk ståndpunkt om abort? De flesta svarar nog att det är att kvinnor ska ha rätt till säkra och lagliga aborter. Och lyssnar man på tongivande feminister eller på ett feministiskt parti som FI! så är budskapet att aborträtten är grundläggande för att kvinnor ska ha möjlighet att bestämma över sina kroppar och styra över sina liv.

Men feminismen hittar vi idag inte bara i organiserade kvinno-grupper utan på alla möjliga håll och så är det också med ståndpunkten att kvinnor ska ha rätt till abort. Den har blivit allmän och utbredd. Inga riksdagspartier vill begränsa aborträtten. Det organiserade aborträttsmotståndet är litet. Samtidigt finns här en paradox. Abort problematiseras ofta i debatten. Aborterna sägs vara för många, göras för sent och för lättvindigt.

Historiskt har det aldrig funnits en feministisk uppfattning om abort utan flera. Kvinnliga läkare och feminister kämpade för kvinnors rätt till abort på 1920- och 30-talet, medan andra i kvinnorörelsen hellre slogs för stöd och rättigheter till kvinnor som mammor. Så var det även längre fram. När kravet på fri abort ställdes för första gången i Sverige på det tidiga 1960-talet kom det från de liberala och socialdemokratiska student- och ungdomsorganisationerna. Tidens organiserade feminister var ambivalenta och oroade sig för att rätten främst skulle utnyttjas av män att övertala kvinnor till abort. Att bli mamma sågs av många även i kvinnorörelsen som kvinnors livsmål och naturliga

uppgift. Längre fram, på 1970-talet, då den nya kvinnorörelsen etablerats med Grupp 8 så blev kampen för fri abort central. Men även vid denna tid fanns kvinnogrupper som menade att fri abort inte var en huvudfråga utan man satte kampen för moderskapet främst. Vad som är en feministisk ståndpunkt i abortfrågan är alltså inte en gång för alla givet, än mindre vad som är en ny feministisk ståndpunkt.

Anna Ekelunds text om abort rymmer flera spår och jag vill kommentera några av dem. Som jag läser Ekelund finner hon abortdebatten ensidig och bagatelliserande; att den väjer för vad en abort är och de existentiella frågor den väcker. Ekelund menar också att mycket av den information om abort som finns att läsa på nätet är förnumstig, käck och undviker fakta om negativa effekter. Jag klickar på Vårdguiden som Ekelund nämner och läser att abort sällan är ett lätt beslut. Jag går till RFSUs faktasidor om abort som Ekelund refererar till där man vid sidan av information om hur en abort går till också kan läsa om etik och abort liksom att kvinnor kan ha dubbla känslor inför en graviditet. RFSU har även i flera artiklar på sin hemsida lyft fram forskning om abort, till exempel Anneli Keros slutsatser att kvinnor främst känner lättnad men även sorg vid abort och att allvarliga besvär är sällsynta. Man kan så klart ha åsikter om hur informationen på dessa sidor kan förbättras – men ensidig är den inte.

Eftersom jag några gånger mött människor som påstår att RFSU bagatelliserar aborter så har jag verkligen funderat över om det är något vi säger som kan tolkas så. Men jag finner det alltså inte. Att vara tydlig politiskt i abortfrågan står inte i motsättning till en öppenhet för samtal om upplevelser och känslor eller frågans existentiella aspekter.

Ett annat spår i Ekelunds text handlar om orden. Hon skriver att "abort är att ta någon annans liv" och att den åtskillnad som görs mellan foster och barn döljer detta faktum. Foster är, liksom zygot och embryo, ord hämtade ur biologin och medicinen och används i hälso- och sjukvården. Vilka ord vi använder i vardagen kan vara andra och skiftande. Jag tycker inte det är rimligt

att likställa ett foster i till exempel graviditetsvecka 10 med ett fött barn (år 2008 gjordes 76 % av alla aborter före vecka 10) och därför ser jag poängen med att använda ordet foster. Och ett foster kan ses som ett begynnande liv. Så resonerar jag och mitt intryck är att så resonerar också många kvinnor i abortsituationen. Återigen, min bild av hur kvinnor upplever och talar om sina aborter skiljer sig från Ekelunds.

Kvinnor har rätt att göra abort till och med graviditetsvecka 18. Därefter kan kvinna ansöka om abort om särskilda skäl föreligger, till exempel om fostret är skadat eller om kvinnan har allvarliga sociala problem. Dessa tillståndsaborter är cirka 300 per år. Om fostret kan överleva utanför kvinnans kropp får hon inte göra abort. Idag tillåts inga aborter efter graviditetsvecka 22. Det finns i Sverige enstaka fall där foster födda i vecka 23 överlevt, men inte tidigare. Om det i framtiden skulle bli så att foster kan överleva betydligt tidigare än idag så blir det också viktigt att diskutera om så kallad livsduglighet ska vara en gräns eller inte för abort. Men vi är inte där idag.

Så tillbaka till grundfrågan, om feminism och abort. Jag tycker att feminister i Sverige idag lyfter abortfrågan mer än tidigare och det är viktigt och bra. Allt fler är överens om att aborträtten måste upp på dagordningen i EU så att den även kommer kvinnor i Polen, Malta och Irland till del. Och allt fler vill göra något åt att 70 000 kvinnor i världen dör varje år efter osäkra aborter. Sverige då? Att värna om aborträtten är fortfarande en uppgift. Liksom att fortsatt förebygga oönskade graviditeter. En feministisk vision skulle kunna vara att aborträtten blir så självklar att den inte längre behöver vara inskriven i lagen eller ständigt försvaras. När amerikanska feminister i slutet av 1960-talet delade ut sitt förslag på en ideal abortlag så var det ett blankt papper. Ett intressant förslag men vägen dit är lång. En feministisk utmaning i nuläget anser jag är att göra upp med den skuld och skam som fortfarande läggs på kvinnor som gör abort.

Lena Lennerheds och Anna Ekelunds meningar går isär. Efter att ha

läst Lenas artikel menar Anna fortfarande att det finns strömningar av att trivialisera abortbeslutet, det räcker inte att i en bisats nämna att "abort sällan är ett lätt beslut". Hon menar också att gemene man tänker motstridigt om huruvida det som skapas i konceptionsögonblicket är ett foster eller en människa. Under diskussioner våren 2009 om könsaborter verkade många tänka sig att det var en pytteliten pojke eller flicka som aborterades.

Till skillnad från Lena Lennerhed tycker Anna också att det är viktigt att redan nu börja diskutera den feministiska strategi som bör gälla den dag man kan rädda livet på så tidigt födda att de ligger i abortzonen. Det gäller att ha moralisk uppbackning för att kunna behålla abortlagen som den ser ut idag, menar hon. Skam tycker hon också kan vara någonting positiv, för ingen skam betyder ingen ånger och ett verktyg mindre att ändra riktning i livet.

Men på en punkt håller de med varandra, rätten till abort är en viktig feministisk fråga.

Om man vill läsa fler abortdiskussioner så hade Dagens Nyheter en serie artiklar våren 2009 och det har även debatterats på www.svt.se i samband med att F-ordet släpptes. En del av debatterna om könsabort finns på : www.aftonbladet.se/wendela/article4428151.ab). På RFSU:s hemsida, www.rfsu.se, finns också många texter.

Levy om sexistisk reklam

Tryck- och yttrandefrihet är ett fundament för att kunna driva en feministisk kamp, men tyvärr är det en fråga vi sällan diskuterar utifrån feministiska perspektiv. I samband med att EU-parlamentet hösten 2008 tagit ett steg mot att censurera viss form av reklam, skrev Madelaine Levy en debattartikel i Expressen.

Förra veckan röstade EU-parlamentet ja till ett förslag från ledamoten Eva-Britt Svensson (v) om att motverka könsstereotyper i reklamen. Den svenska rapport som förslaget bygger på har redan rönt internationell uppmärksamhet, och även en del löje. Inte minst i Storbritannien där tongivande tidningen The Times skämtar om hur oerhört förnedrad David Beckham måste ha känt sig över att behöva posera med en packe strumpor i Armani-kalsongerna och få 15 miljoner pund, ungefär 170 miljoner svenska kronor, för besväret. Jag är för jämställdhet. Jag kallar mig feminist. Det gör ont att sälla sig till fingerpekarna. Men att EU-parlamentet använder Sverige som föregångsland i kampen mot förnedrandereklambudskap är dessvärre oroande. Inte nog med att begreppet "könsdiskriminerande reklam" är luddigt, det bygger dessutom på en frigid sjuttio-totalsfeminism vars bäst före-datum sedan länge passerats. Tillämpningen, det vill säga den självsanering reklambranschens organ ERK, Näringslivets etiska råd, ägnar sig åt, har därför gjort mer skada än nytta. Det är till ERK som allmänheten kan anmäla reklam de anser vara diskriminerande.

Det här är de huvudsakliga problemen:

Frågan om huruvida reklambilder över huvud taget påverkar vårt beteende och våra attityder är, vad Eva-Britt Svensson än tror, långt ifrån färdigutredd. På åttiotalet var vi fortfarande övertygade om att videovåld ledde till "avtrubning" och verkligt våld. I dag, när till och med censorerna på Statens biografbyrå försö-

ker avskaffa sig själva, vet vi bättre. Reklamfotografiets påstådda diskriminering ligger, liksom skönheten, i betraktarens öga.

Som Petra Östergren påpekade i en artikel om sexualiseringen av det offentliga rummet i Bon i fjol, blir bedömningen av vad som är könsdiskriminerande reklam därmed godtyckligt. Det är därför en kvinnokropp fotograferad bakifrån iförd enbart ett par H&M-trosor kunde fällas av ERK 2004 medan en kvinnokropp fotograferad bakifrån iförd enbart ett par Lindex-trosor kunde frias av samma ERK 2005.

Begreppet "könsdiskriminerande reklam" skuldbelägger vissa sexuella preferenser och stämplar dem som "onaturliga". År 2005 fällde ERK en La Redoute-kampanj på grund av den avbildade kvinnans ställning. Hon stod framåtlutad och med ryggen mot betraktaren. För att tala klarspråk: Är du tjej och gillar att bli tagen bakifrån är du inte något ideal som ska förekomma i någon reklam.

Många reklamfotografer, däribland Nick Knight, David LaChapelle och Terry Richardson, vars Sisley-kampanjer belades med annonsförbud i Sverige, för fotografiet framåt som konstform och spränger gränserna för vad vi betraktar som vackert. Vilken rätt har ERK, eller EU-parlamentet, att utfärda rekommendationer som styr, eller censurerar, deras bilder?

I Eva-Britt Svensson rapport talas det även om de alltför smala, både kvinnliga och manliga, ideal reklamen lyfter fram. Här har självklart modeindustrin ett stort ansvar. Anorektiska ideal får inte stå oemotsagda. Samtidigt har reklamen och modet blivit en alltför ofta använd syndabock, något politikerna gömmer sig bakom när det blir uppenbart det inte står rätt till med medborgarnas psykiska hälsa. Jag menar, vad har vi egentligen skapat för samhälle när vi inte längre kan se extremt vackra personer på bild utan att vi börjar svälta oss, hetsträna eller skära oss i armarna?

Nu kan vi bara hoppas att övriga EU-länder kommer att göra en mer tolerant, kvinnobejakande, uppdaterad och initierad tolkning av vad som faktiskt kan vara könsdiskriminerande reklam än den som fått fritt spelrum i Sverige och som Eva-Britt Svensson förespråkar. Hennes kamp handlar nämligen inte om jämställdhet utan om att kidnappa de kommersiella budskapen för att föra

fram sin egen, och gammelfeminismens, snäva bild av idealmänniskan: Fina flickor och pojkar i höga polokragar som njuter lagom av livet, engagerar sig i politiken och kör missionärsställningen tre gånger i veckan med en fast partner.

Alla andra, till exempel de redan så illa ansedda "dåliga" tjejer som gillar kortkort, läppstift, bröstförstoringar, nattliv och riktigt avancerat sex får hålla sig kvar på Slitzomslagen. I reklamen göra de sig icke längre besvär.

Artikeln publicerades i Expressen den 9 september 2008 under rubriken "Håll rödstrumporna borta från Beckhams kalsonger". Min artikel i Bon går att läsa på www.petraostergren.com

Ia om Tikkanen

När jag ringde Lars Gårdfeldt för att fråga om han ville kommentera sin text om sexualiserat våld sa han att det han ville ha sagt redan var skrivet, av en bloggare som kallar sig Ia. Jag kollade upp henne och fann till min förtjusning att hon hade läst boken Män kan inte våldtas och gjort en förträfflig sammanfattning och analys av den. Ia var vänlig nog att göra en förkortad och omarbetad version av sitt blogginlägg.

Män kan inte våldtas av Märta Tikkanen tillhör de böcker som man tänker att man ska läsa i en avlägsen framtid. Efter att ha tagit del av Lars Gårdfeldts text i *F-ordet* gick jag ner i bibliotekets magasin och fiskade upp den. Händelseförloppet är trivialt. Kvinna följer med man hem och blir våldtagen, bunden och förnedrad. Hon heter Tova Randers, han heter Martti Wester. Som hämnd bestämmer sig kvinnan för att våldta sin våldtäktsman.

Däriigenom begår hon ett brott som inte finns. Vi ska komma ihåg att det är 1970-tal, då föll inte våldtäkt under allmänt åtal och de finska lagarna var inte könsneutrala.

Advokaten hostar.

– En man är inte, ja han är inte skapt så han kan bli våldtagen fru Randers, säger han. Det går helt enkelt inte. Det är omöjligt. Och dessutom, hur ska brottet kunna bevisas? Och under vilka omständigheter är det överhuvudtaget tänkbart att våldta en man? Nej, det har lagen aldrig räknat med.

Eftersom män inte tror att de kan våldtas av kvinnor är det så riskfritt för dem att ha sex med okända kvinnor. De behöver aldrig bekymra sig. Det enda som oroar dem är att de ska bli anklagade för våldtäkt. Den falska tryggheten vill Tova Randers ta ur dem.

Egentligen är det inte så svårt. Det svåra är att det finns en föreställning att män måste vilja ha sex för att kunna ha sex.

”Det andra könet” däremot behöver inte vilja, det går utmärkt att knulla såväl villiga som ovilliga kvinnor. Men föreställningen att män är oförmögna att genomföra ett samlag om de inte är sexuellt upphetsade stämmer inte, erektion kan ske även vid olust och tvång och mekanisk retning.

En annan svårighet som Tikkanen berör är att kvinnor har fått lära sig att sätta andras behov före sina egna; det är inte kul att knulla folk som inte vill knulla. Kärlek ska vara ömsesidigt, det ska vara för någon annans skull – också. Dessa två föreställningar är avgörande. Läger man ihop dem får man förklaringen till varför kvinnor sällan våldtar män.

En dag ringer Tova på dörren hos Martti med en leksakspistol i handen. Hon lyckas binda honom som han band henne. Problem uppstår:

*hon rycker och hon drar
men ingenting händer med den
ingenting händer!*

Läsaren får ångest. Tänk om det är sant nu då? Att män inte kan våldtas?

Martti gör klart för henne att det inte låter sig göras där han ligger på rygg. Vill han inte så vill han inte och nu vill han för en gång skull inte. När han våldtog ville han väldigt mycket men just nu har han faktiskt ingen som helst lust. Ingen alls. Inte med denna galna pistolviftande kvinna som har bundit honom i hans egen säng.

Tova ger inte upp. Hon har en annan strategi: precis som kvinnorna blir våldtagna utan att få orgasm kan Martti bli våldtagen utan att få utlösning. Hon biter honom därför i det allra heligaste. Biter så att det gör ont och han skriker. Och tappar omedelbart kontrollen över sig själv.

Hon är inte längre Tova, tvåbarnsmamman som blivit våldtagen och fått en galen idé i huvudet. Hon har förvandlats till bödeln. Den perfekta bödeln med det perfekta offret. Först spottar hon på honom, sedan slår hon honom med handflatan, innan hon

börjar piska honom med repet.

då reser den sej

Våldtäkten genomförs. Hon rider och runkar honom till utlösning. Nu kommer det verkligen dramatiska, bokens tragiska crescendo. Man kunde tro att det vore själva våldtäkten, detta fantastiskt framgångsrika företag som fick offret att plågas och förnedras och gråta efteråt... Nej, det är nu det verkligen intressanta inträffar. Hon ska anmäla sig själv till polisen. Det gör offret rasande. Om hon var galen som våldtog honom är hon ännu galnare som vill anmäla våldtäkten!

Det första telefonsamtalet misslyckas. Polisen skrattar och blir avundsjuk på den så kallade våldtagne mannen. "Lyckans ost. Hälsa honom hjärtligt." Martti Wester är fortfarande bunden i sängen, han börjar svära och skrika hora. Tova får återigen ändra taktik. Hon ringer och flämtar att det är hon som blivit våldtagen. Det tar inte många minuter så står de utanför dörren. Tre stycken.

Vid upptäckten av den bundne mannen i sängen blir de irriterade.

- Tror ni verkligen inte vi har annat att göra än att blanda oss i folks äktenskapliga gräl.

Tova blir desperat när de inte tror henne. Hon hade kunnat döda honom:

- Jag dödade honom inte men jag våldtog honom, jag tvingade honom, jag förnedrade honom. Det är ett brott, är det inte det? Ni kallades hit för en våldtäkt och ni kom genast. Där har ni den våldtagna.

Polisen måste till slut och högst motvilligt fråga "den våldtagna" om det den galna kvinnan uppger är sant, har den våldtagna blivit våldtagen? Den våldtagna förnekar. Inte då! De lekte lite och

plötsligt blev hon som förbytt och ringde polisen.

Sensmoralen är: Män kan våldtas och de kan våldtas av kvinnor, men förnedringen att avslöja det för andra är större än förnedringen i våldtäkten. Föreställningen måste till varje pris vidmakthållas.

Lars Gårdfeldt blev våldtagen av en annan man. Han vet att män har fel, liksom Märta Tikkanen visste att män har fel när de aldrig kan se sig själva som offer. Kvinnor behöver göra upp med synen på sitt eget kön som det enda kön som kan våldtas. Bara vetskapen, bara vissheten, räcker: män kan också våldtas.

För de som vill läsa mer av la är hennes bloggadress www.kvalitetsbloggen.wordpress.com/.

Lars, Anna, Maria och Susanne om offerdebatten

Lars sa att han inte hade något att tillägga om sin egen text, däremot hade han en annan idé som han presenterade på det här sättet i ett mejl till mig, Maria Abrahamsson och Anna Svensson.

Hej alla tre, Maria, Anna och Petra!

Först vill jag tacka Petra för underbara samtal i nu i helgen. Vi pratade bland annat om de betydande rester av gamla myndighets-sverige som ännu lever kvar och frodas i all välmåga, däribland i de svenska rättssalarna, där var och en förväntas känna sig liten och värdelös. Detta sagt utifrån mina egna tre erfarenheter av svenska tingssalar. Första gången som offer, andra gången (många år senare) som inkallat vittne, tredje gången som åhörare och anhörig till offer. Samtliga tre fall hade gayanknytning. Vid samtliga tillfällen gick jag sönder invärtes av okunnigheten, ignoransen och det märkbara föraktet för det annorlunda, i mitt fall som gyperson. Jag nämnde då bland annat för Petra att jag ställt en brevfråga till dig Maria. Jag konstaterade också att jag själv inte kände till någon annan i svensk offentlighet som liksom du Maria på allvar ifrågasatt rådande vanstyre med okunniga nämndemän vid makten i svenskt rättsväsende.

Men brevväxlingen mellan Maria och mig var kortfattad (om än mycket berikande för min del). Det är inte mycket att bygga vidare på för en ny essä i pocketversionen av *F-ordet* är jag rädd. DÄREMOT - om jag får lansera ett alternativt förslag så skulle jag gärna vilja diskutera identitetspolitiken kring begreppet offer.

Internationellt pågår ju en intensiv debatt kring "victimization" kontra "anti-victimization" som konkurrerande strategier. En del förkämpar för kvinnors rättigheter liksom förkämpar för hbt-personers rättigheter har sett "offer-identiteten" som ett framgångsrecept medan andra menar att det cementerar en dålig självkänsla hos kvinnor respektive hbt-personer (jag generaliserar nu, men grovt tecknat kan man beskriva de motsatta strategierna enligt ovan).

Alldeles nyligen hölls en internationell konferens i Sverige där man diskuterade de här frågeställningarna. Jag minns inte om konferensen hölls i Uppsala eller i Stockholm, men jag var inbjuden och skulle gärna ha talat där om jag varit lite friskare. Du Anna tar ju spjörn mot offeridentiteten i din text om våldtäkt och kanske anar man även ett liknande förhållningssätt bakom ditt beslut Maria, att inte vilja benämna dig själv feminist. Eftersom du Maria samtidigt ser det som en självklarhet att kvinnor och män ska ha samma medborgerliga rättigheter, måste det ju vara andra dimensioner i feminismen som du inte kan känna dig bekväm med. Kanske (det är en gissning från min sida) handlar det delvis om vissa feministers starka betoning av kvinnans position som offer?

För egen del har jag nog sett viktimiteringsstrategin som värdefull, även om jag även har ögon att se med när strategin missbrukas. Vid en hatbrottskonferens i Rosenbad för några år sedan höll jag ett anförande under rubriken "Våga Vara Offer", med underrubriken "– när du är det".

Kontentan i mitt föredrag var att offerbegreppet borde tvättas rent, såsom gayrörelsen kämpat för att göra ordet bögrumsrent. Jag menar att ordet offer inte självklart behöver vara liktydigt med "svag", "i behov av andras hjälp", "tyck-synd-om-mig". Mitt antagande, då i Rosenbad liksom nu i denna dag, är att många förringar sina erfarenheter av övergrepp på grund av rädslan för den lågstatus det innebär att vara offer. På samma sätt vet vi ju att många män som har sex med män är livrädda för att bli förknippade med bögar. Det som de är rädda för är förlusten av status. "Nej, jag är inte bög. Jag vill bara bli påsatt av en man då och då" typ.

Av samma anledning bär många bögar på erfarenheter av våldtäkt – av stadigvarande partners eller av tillfälliga ligg – men de bearbetar inte händelsen, de söker inte samtalshjälp för att komma över smärtan, de förtränger det skedda för att undkomma den lågstatus och skam de skulle känna över att vara "offer". Varför inte "VÅGA VARA OFFER", av samma anledning som livet blir så mycket lättare om man "VÅGAR VARA BÖG",

typ. Det vill säga när du är det. Det finns ju ingen vinst med att våga vara bög, eller våga vara offer, om man INTE är bög eller INTE är offer för ett övergrepp...

Ja, det här med offer-strategi eller icke-offer-strategi respektive offer-identitet respektive icke-offer-identitet tror jag skulle vara intressant att diskutera.

För att skapa verklig dynamik i samtalet bör vi nog helst träffas över en middag och Petras bandspelare tänker jag själv. Jag tror det ger mer än brevväxling via email. Nu inväntar jag svar för er övriga.

Med goda tankar till er alla,
Lars

Det hade onekligen varit mycket spännande att dra ihop gänget till ett samtal, men eftersom alla bodde på olika orter och det var ont om tid fick det istället bli ett mejlsamtal.

Maria Abrahamsson svarade först:

Lars, du slår huvudet på spiken! Att reducera halva mänskligheten till offer låter sig helt enkelt inte göras med det humanistiska tänkandets viktigaste landvinning, nämligen att människor är födda olika men lika fullt är jämlika och har samma rätt att mötas med respekt. I detta ligger att ingen kvinna eller man, svart eller vit, heterosexuell eller HBT-person, ska behöva påtvingas rollen som offer bara för att feminister, andra lobbygrupper och politiska partier har gjort offerstämplandet till affärsidé.

Min motvilja mot att kalla mig feminist bottnar just i den feministiska analysen som slår fast att kvinnor som grupp i dagens Sverige fortfarande är offer för könsmaktstrukturer som mejslats fram av den manliga befolkningen sedan urminnes tider. Förutom att det inte finns något som helst vetenskapligt stöd för denna gallimatias, strider detta feminismens axiom mot det sunda förnuftet.

Lars, självklart finns det fortfarande orättvisor kvar i samhället att jämna ut. Såväl kvinnorörelsen som RFSL och kort sagt huvuddelen av det politiska etablissemanget har alltså en del

kvar att göra i den vägen. Varför inte börja med att bli duktigare på att respektera att människor faktiskt är olika (men ändå lika mycket värda) och skrota den där förlamande offermentaliteten en gång för alla? För det är rätt frustrerande, för att inte säga förnedrande, att bli behandlad som ett viljelöst offer, strunt samma vilka mer eller mindre rimliga förklaringar som åberopas från feministhåll. Obehagskänslan av att inte tilltros förmåga att veta sitt eget bästa är densamma.

Förresten, om vi ska en göra en liten filosofisk utläggning så har den som är offer för yttre omständigheter ingen skuld till vad som sker och därför inte heller något ansvar. Men det är just möjligheten att välja mellan olika alternativ – den fria viljan om man så vill – och ta ansvar för sitt val som ger tillvaron mening. Det är också det som ger människan hennes unika värde och som skiljer henne från djuren. Ser man saken från den utgångspunkten är det ett rent barbari att stämpla halva mänskligheten som oansvariga offer.

Några funderingar /Maria A

Sedan kom mejlet från Anna Svensson:

Hej allihop, kul att höra av er!

Lars, jag har uppfattat debatten "victimization" kontra "anti-victimization" på liknande vis, förenklat då såklart. Vad jag inte förstår är hur någon som kämpar för människors rättigheter kan få för sig att utöka "offertiden", vilket ju blir effekten av viktisering. Som jag uppfattar den strategin och hur den utövas i Sverige, så antas ju folk vara offer för långt längre tid än bara just i den aktuella situationen. För mig är det att offra människor för politiska måls skull, och när du offerar de människor du säger dig kämpa för, vad är då kvar? Jag kan inte se viktisering som ett sätt att öka våldtäktsdrabbades känsla av upprättelse och livskvalitet vilket borde vara det främsta målet.

Samtidigt finns extremen åt andra hållet som jag anser vara minst lika osund. Att jag inte kritiserat den lika hårt är för att jag inte sett den lika tydligt i offentligheten. Även om jag sett mina vänner ha beteenden som kan liknas vid extrem förnekelse både

av vad som hänt och att ens närma sig tanken på att någon gång fallit offer för något som helst. Jag tror inte på förnekelse heller. Jag har varit på båda sidor av extremen och klämd emellan dem, inget av alternativen var bra för mitt läkande.

Jag tror också att många förringar sina erfarenheter av rädslan att vara offer, överlevaridentiteten var för mig mer lockande och hjälpte mig ta till mig vad som hänt. Den tillät mig erkänna min egen maktlöshet i det förgångna. Jag kunde ju se att jag redan överlevt, jag behövde bara känna och förstå det. Men, även om jag inte kallar mig för offer har jag ändå påverkats och påverkas av mina erfarenheter som utsatt. Nu kanske någon tycker att om jag fortfarande ser konsekvenser i mitt liv baserade på övergreppen så ÄR jag ju ett offer, men de flesta större händelser i mitt liv innebär fortfarande konsekvenser för mig. Gamla jobb, människor jag träffat och så vidare. Varför skulle ett sexuellt övergrepp vara annorlunda?

En vän till mig våldtogs för flera år sedan, hon sa en gång att betydelsen av hennes våldtäkt förändrats med henne över tiden som gått. Det var verkligen på pricken! De övergrepp jag utsatts för har haft olika betydelser för mig genom åren som gått. En period trodde jag att det förstört mitt liv, en annan var jag arg för att jag hade trott så dumt. Nuförtiden är det mer intressant för mig att titta på mina egna beteenden under, före och efter. Om jag ska komma med en dålig liknelse så funkar mina övergrepp som en prisma. Jag kan belysa det från olika håll men också se på olika saker genom det för att hitta nya vinklar och detaljer. Det är förstås inte unikt för mina övergrepp, jag har många fler erfarenheter i livet som jag använder så.

Jag tycker att det finns en poäng i att våga vara offer, när en är det. Det är inget fel i att ha råkat ut för något och det är viktigt att erkänna sin egen känsla av maktlöshet och utsatthet. Men måste jag verkligen kalla mig för offer för det? Ibland känns hela vårt samhälle så underutvecklat som bara kan erbjuda två roller för den som utsatts för övergrepp. Offer eller icke-offer. Även om jag väljer att inte vara offer sitter jag ju ändå fast i en

relation till att vara offer. Utan reaktion finns ingen motreaktion, utan offer finns inga icke-offer. Om jag är ett icke-offer gör jag det bara tydligare att det finns offer. Det känns som om jag alltid måste bevisa och problematisera min identitet och dessutom offeridentiteten.

Jag tror det förstör min utveckling lika mycket som identiteterna i sig. Jag ville lyfta bort offeridentiteten, inte för att bara ge rum åt icke-offer. Egentligen vill jag ifrågasätta dem båda två och ge rum åt alla de känslor och tankar som ryms i övergrepp och efterverkningar men däremot inte ryms i offer eller icke-offer. Hoppas vi får ses och prata fler gånger. Ha det fint!
/Anna

Susanne Dodellet var egentligen inte påtänkt som samtalspartner, men sedan kom vi på att det vore utmärkt om också hon ville kommentera Lars mejl.

Här är Susannes svar:

Hej alla!

Jag har varit på den där konferensen som Lars nämnde, den gick i Göteborg precis och hette "Offer & martyrer". Där talade Alyson Cole om sin bok *The Cult of True Victimhood* som just handlar om dilemmat mellan en viktimisering som förnekar offrens handlingskraft och det faktum att det trots allt finns människor som faller offer för övergrepp. Alyson menade att kritiken av viktimiseringen kunde gå för långt, då nämligen när människor börjar känna skam när de är offer och förnekar sitt offerskap. Precis som Anna beskriver det alltså. Hon berättade bland annat om en kvinna som efter ett brutalt överfall betraktade sig som överlevare och vägrade att kalla sig för offer. Denna vägran osynliggjorde maktlösheten och utsattheten som hon har varit utsatt för menade Alyson och försvårar också erkännandet av det hon drabbades av. Man kan fråga sig om det är en bra värld att leva i där individernas styrka är en så viktig dygd att det blir skamligt att vara och erkännas som offer.

Jag tror det är som du skriver, Lars, det är ingen lösning att överge offerbegreppet helt och hållet, men det borde fyllas med ett nytt innehåll. Och om det inte är samhället, utan individerna själva som får fylla offerbegreppet med ett innehåll, tror jag också att det kan fungera. Om människor som har fallit offer för någonting använder begreppet för att uppmärksamma sin situation och för att kräva hjälp och erkännande är det ju bra. Problemet är när samhället börjar definiera vilka som är offer och vad som är bäst för dem. Då förstår jag verkligen när människor vägrar att gå med på offerskapet.

I prostitutionsdebatten som jag har undersökt förekommer det ganska ofta att sexsäljare utpekas som offer för patriarkatet, kapitalismen eller sexköparna. Men alla sexsäljare upplever inte att de är offer för någonting. För dem leder offerstämpeln till att deras handlingskraft förnekas. I min avhandling (*Är sex arbete?* Vertigo förlag 2009) visade jag att det passiva offerbegreppet som dominerar i den svenska prostitutionsdebatten inte är det enda sättet att beskriva utsattheten som maktstrukturer kan leda till. På engelska till exempel skiljer man mellan passiva victim och aktiva sacrifice. Många människor lever under förhållanden som tvingar dem att göra uppoffringar (sacrifice). Prostitution kan vara en sådan uppoffring. Att sälja sex ses då inte som ett fritt val, utan snarare som ett medvetet beslut i en nödsituation. Det finns säkert också andra sätt att synliggöra och erkänna utsatthet och maktstrukturer utan att pressa människor i en passiv offerroll.

Allt gott!

Susanne

Lars avslutade mejldiskussionen så här:

När jag läst era mejl och funderat lite tänker jag så här. Att bli utsatt för våldtäkt är att möta sin egen vanmakt. Man förlorar kontrollen över den egna kroppen. Man blir objekt för den andres vilja, den andres (makt-)begär och hävdelsebehov. Det fysiska våldet kan vara större eller mindre, chansen att överleva kan vara större eller mindre. Viljan att överleva är däremot

oftast densamma hos oss som utsätts. Vi vill fortsätta leva och vi vill få tillbaka makten över våra liv, vi vill återerövra kontrollen över våra egna kroppar.

Dessvärre visar det sig att vanmakten ofta dröjer sig kvar långt efter själva våldtäkten. När man väl sluppit undan förövaren möts man av en ny utsatthet i form av omgivningens föreställningar kring hur ett våldtäktsoffer ser ut, fungerar och uppför sig. Den finns en betydande normbildning kring våldtäkt. Och som ofta är fallet med normer är normbildningen kring våldtäkt genusmärkt.

Kanske är det en av förklaringarna till att din berättelse Anna, är så olik min. Båda har vi utsatts för våldtäkt, men våra upplevelser av tiden efter våldtäkten skiljer sig markant åt.

Att både vara kvinna och ha varit utsatt för våldtäkt är att hamna i en symbolisk position av dubbel passivitet. Istället för att tillskrivas agens och överlevnadsförmåga förväntas den våldtagna kvinnan förbli i ett hjälplöst tillstånd, utan förmåga att på egen hand leva vidare efter våldtäkten, i ett närmast totalt behov av omgivningens hjälp och stöd.

Jag har full förståelse för att du Anna värjer dig gentemot en sådan position. De stereotipa föreställningarna när det gäller den våldtagna kvinnan är givetvis mycket mer omfattande än så. I de kollektiva berättelserna om den våldtagna kvinnan är till exempel upplevelsen av smuts en väsentlig komponent. Kvinnan förväntas uppleva sig smutsig. Hon ska uppleva ett behov av att duscha efter våldtäkten, göra sig ren. Dessa kollektiva föreställningar fungerar normerande och utgör en sorts mall för vilka upplevelser den våldtagna kvinnan tillåts uttrycka för att vara berättigad till omgivningens sympati.

Att som i mitt fall både vara man och ha blivit utsatt för våldtäkt innebär en annan symbolisk position än den som den våldtagna kvinnan befinner sig i. Precis som jag skriver i min essä innebär den våldtagne mannen en anomali. Män förväntas stå för agens, kontroll över den egna kroppen och förmågan att försvara

såväl den egna viljan som den egna kroppen. När man som man utsatts för våldtäkt står man därför helt utan tolkningsnycklar för den egna erfarenheten. Det medför en fortsatt upplevelse av vanmakt. Visserligen har man klarat sig undan förövaren, men mötet med omgivningens föreställningar kring hur ett våldtäkts-offer ser ut, vilket kön våldtäktsoffret har (kvinnligt), mm, gör att man upplever en andra traumatisering. När det gäller män och utsatthet för våldsbrott överlag är normen att män inte ska falla offer för sådana brott. Det är mannens ansvar att avvärja brottet. En man ska försvara sig mot överfall, mot misshandel, mot sexbrott, mot varje form av våldsbrott man kan tänka sig. Den ena kriminologiska studien bekräftar den andra; män tenderar att förneka eller förminska det våld de utsatts för och omtolka våldshändelsen till något annat än det våld som våldsgärningen de facto varit uttryck för.

Vad vårt samhälle skulle behöva – och vad vi som individer skulle behöva – är en mindre normerad föreställning kring vad ett (våldtäkts-)offer är. Då skulle vi som utsatts för våldtäkt förskonas från all den onödiga vanmakt vi nu utsätts för, i form av föreställningar kring hjälplöshet, upplevelse av smuts och bristande initiativförmåga (när den våldtagna personen är en kvinna) respektive föreställningarna kring att man egentligen inte blivit våldtagen, eftersom en man inte kan bli våldtagen (när den våldtagna personen är en man). Om vi gör upp med normerna kring vad en våldtäkt är och vad ett våldtäktsoffer är (liksom vad en våldtäktsman är) kanske vi kan skapa utrymme för de faktiskt levda erfarenheterna. Då kanske vi som utsatts för våldtäkt ges utrymme att leva våra egna liv, utan förnekelse och förminskning, utan den vanmakt som berövar oss kontrollen över våra egna liv.

Eller för att uttrycka det med dina ord, Anna, ”feminismens uppgift borde vara att upplysa om våldtäktsproblematik, inte cementera fördomar”.

Med goda tankar till er alla,
Lars

Boris förklarar sig

Boris Benulic var den som fick mest stryk för sin text om machosex. Av alla recensioner och artiklar så såg jag bara två som var någotsånär positivt inställda till den: VeckoRevyen och Kyrkans tidning.

Så jag mejlade Boris och skrev att han hade haft rätt och jag fel, det blev ett jäkla liv, men varför? Så här svarade Boris på min fråga:

Jo, det där med mottagandet av min text. Som du kanske minns så sa jag ju att det skulle bli ett jävla gnällande om den. Trots att den ståndpunktsmässigt sett torde vara ganska okontroversiell. Men jag vet ju sedan längre hur kultur- och debattsidor fungerar.

Texten utgår från ett ganska självklart marxistiskt antagande: alltför upplever i det moderna samhället en maktlöshet, de skiljs inte bara från frukterna av sitt arbete utan också riskerar att skiljas från själva arbetet eller annat som gör livet värt att leva. Denna process gör att de tillfällen och handlingar man fortfarande upplever att man har makt och kontroll över laddas med så mycket. De ska ge all den känsla av tillfredsställelse som man inte får annars och därför blir knullandet för så många så laddat att det blir krampaktigt och komplicerat. Mot detta ställer jag tanken att sex ska vara en del av vardagen, eller med Kollontajs ord: "som att dricka ett glas vatten". Sex är inte lösningen på något annat problem än att man vill ha sex.

Sedan gör jag antagandet att ganska många kvinnor – liksom män – känner en viss längtan efter en enkelt okomplicerat skjut då och då som inte är något annat än just ett skjut, och en del kvinnor kan därför söka det hos män med till exempel muskler med en förväntan om att muskulariteten innebär mer okomplicerat sex. Kanske. Ett ganska enkelt, okomplicerat och egentligen rätt oförargligt resonemang, men ändå detta skäll på kultursidorna. Varför?

Ett skäl är att skribenterna alltför ofta är litet korkade – nej, tyvärr – det kan inte uttryckas på annat sätt. Se på Isobel Hadley

Kamptz text som mest verkar präglas av en oro över att hon ris-kerar att inte få sin klitoris stimulerad. Och både hon och Nina Lekander hävdar att jag anser att "alla kvinnor" vill ha "biffiga män"... Ack ja – det jag pläderar för är ju att vi ska sluta tänka i termer av "alla". Jag har ingen aning om vad alla vill ha, och jag bryr mig överhuvudtaget inte om vad alla vill ha. Jag utgår inte från att det finns något som förenar allas vår sexualitet och som på något sätt leder till att vi alla egentligen vill ha samma sak på samma sätt.

Grundtanken – i den mån de tänkt – hos kritikerna är att det finns en manual för sex som ska följas och som också reglerar vilka olika former och beteenden som är bra och tillåtna. Min text pekar på att machomannen och det enkla, knapplösa knullet plockats bort ur manualen. Och kultursideskonformismen är mer utbredd än någonsin, antagligen beroende på att arbets-tillfällena är så begränsade och förhållandena så osäkra – varför tänka utanför de ramar som begränsar tankarna hos dem som bestämmer om man ska få frilanskontrakt eller vikariat.

Dagen därpå kom ett nytt mejl:

Hej igen!

Jo, apropå dina frågor om mottagandet av machotexten så tyckte min fru jag krånglade till svaret, hon menade att det är mycket enklare än så; eftersom jag är han som gick över till den mörka sidan, jag är den svenska vänsterns svar på Darth Vader. Alltså blir allt jag tycker alltid fel.

...och det ligger nog en del i det...

Jag vet ju att Boris råkat i onåd hos vänstern, men bad honom förklara för läsarna vad han menade. Han svarade:

Det där med "andra sidan". Well, om man i Sverige anser sig vara marxist men samtidigt hävdar att staten bör vara så liten som möjligt och att människor ska få sköta sig själva genom att byta och sälja varor och tjänster – ja, då har man gått över till den andra sidan. För den som kallar sig vänster i Sverige

ska alltid hävda det offentligas företräde framför individen, hur omärxistiskt det än är historiskt sett.

Med den förklaringen tycker jag att det passar alldeles utmärkt att gå över till samtalet mellan Lotta Gröning och Maria Rankka.

Nina Lekanders recension av F-ordet som publicerades den 6 oktober 2008 finns att söka på Expressens kultursidor och Isobel Hadley Kamptz artikel "Äntligen bråkar feministerna" publicerades den 9 oktober 2008 på ledarsidorna i samma tidning.

Lotta Gröning och Maria Rankka pratar pengar

Att bjuda in Maria Rankka att skriva om fuck off-pengar visste jag skulle bli kontroversiellt. Men jag tyckte att hennes tankar var viktiga för alla kvinnor, oavsett politiskt färg. Jag hade också hoppats att vänstertänkare skulle nappa på utmaningen att presentera sin idé om hur kvinnors fuck off-kapital kunde öka. Det skedde inte, utan hennes artikel avfärdades bara.

Jag frågade därför Lotta Gröning om hon ville träffa Maria och mig och prata pengar. Hon svarade omgående ja.

Jag hade storslagna planer för vårt samtal. Vi skulle ses på långt eftermiddagste på något tjusigt ställe som Berns. Men eftersom de båda är upptagna damer så blev det istället en snabb espresso i en hotelloobby intill Centralstationen.

Lotta kom först och vi pratade en stund tills Maria kom. Sedan satte inspelningen igång.

P: Lotta, du sa till mig tidigare att din spontana reaktion när du läste Maria Rankkas text om fuck off-pengar att det här inte var något märkvärdigt. Vad menar du?

L: Nej det är inte ett dugg märkvärdigt, tvärt om väldigt logiskt och självklart. Precis det här har jag skrivit i min bok om Alva Myrdal. Hon förstod redan som femåring att hon dels behövde ha en utbildning och dels en egen börs. Hon ville inte bli som sin mamma som var beroende av pappan. Han sa: "Här har du hushållspengar och det där får du inte göra och det där har vi inte råd med". Och för Alva var frigörelsen att ha sina egna pengar. Hela hennes relation till Gunnar byggde ju på att hon aldrig var beroende av hans pengar. Hon var en fri och självständig kvinna.

P: Och vad var det du sa om Moa Martinsson som gick och köpte sig en päls?

L: Ja, Moa Martinsson var ju statarkvinna, ensam med fem barn och levde på gränsen när hon slog igenom med sitt författarskap. Det första hon köpte då var en päls. Då sa alla till henne: "Men du som är en sån socialist, ska väl inte gå runt i päls". Moa svarade alltid: "Jo du, det skulle passa dig va borgarbracka om vi socialister frös ihjäl."

Det är ju också en syn på vänsterns kvinnor som vänstern själv odlar tycker jag, att man inte får vara för mer än andra. Har du päls så är du ingen riktig sosse. Har du märkeskläder så är du ingen riktig sosse, utan det ska vara bra kopior. Man har vissa krav på sig som sosse, som i och för sig håller på luckras upp.

P: Maria, jag tyckte inte att reaktionerna var särskilt konstruktiva från vänsterhåll vilket var vad jag hade hoppats på. Vad tänkte du när du fick reaktionerna?

M: Jag var mer förvånad att det var så pass många som gillade den. Anna Larsson skrev ju i Svenskan en riktigt rolig text om att kvinnor med pengar älskar bättre. De andra var mest slentrianinvändningar. Jag tycker att man ska kunna vara socialdemokrat och problematisera den här frågan likväl, sedan kan man ju landa i lite olika politiska slutsatser. Men det är ett problem om man är för en bra välfärd och man tycker att det ska finnas en bred medelklass av vanliga människor samtidigt som människor i medelklassen lever hand ur mun och inte kan köpa en ny cykel till ungen om den blir stulen eller något annat oförutsett händer. Jag tycker att en förnyande socialdemokrati borde initiera en diskussion om riskerna med fickpengssamhället.

L: Det håller jag absolut med om. Jag tycker att socialdemokratin måste ta nästa steg. Har man skapat ett system och var nöjd med det i trettio år så börjar det bli dags att se över vad det är som inte fungerar – som att man har låst in kvinnor.

Titta på kommunalförbundets kvinnor. De har stått längst ner på klasstrappan i årtionden. De är välfärdens pigor. Och varje gång man har försökt göra något för dem har metallarbetarna poppat upp och sagt att vi är viktigare än vad de är. Det tycker

jag att en vänster som vill överleva 2000-talet borde fundera över. Men istället slår man bara vakt om sina strukturer och de som tänker annorlunda skäller man ut och kallar de sossefientliga och kvinnofientliga.

P: Ett annat skällsord är ju ”nyliberal”.

M: Ja, som i en radiodebatt jag var med i. Då kom det där argumentet ”Lätt för henne att säga att alla kvinnor borde ha pengar, men nu har inte alla det”.

Och det är ju det som hela poängen. Jag säger att det är väldigt få kvinnor som har pengar och det är ett problem.

L: Ja, det är ett problem. Fler borde ha pengar. Förut var kvinnor beroende av mannen och nu är de beroende av staten. Staten har blivit den nya patron som betalar underlöner för det arbete de utför. Och detta försvarar vänstern eftersom det är så viktigt att det är offentligt. Som vänster kan jag själv tycka att det är jättebra om det är offentligt, men då måste man ju anpassa sig till dagens samhälle med lönenivåer och olika alternativ och ska kommuner och landsting överleva måste de föra en vettig personalpolitik. Idag lever man efter den gamla tanken att staten var bra eftersom den gav kvinnor en naturlig plats på arbetsmarknaden. Detta hjälpte den ju till med, men sedan har kvinnor låsts i i strukturen och man har inte brytt sig om dem sedan dess. Det är där jag tycker vänstern ska börja.

P: Hur ställer ni er till föräldraförsäkringen ur ett kvinnoperspektiv?

L: Jag tycker att den faktiskt stänger in kvinnor i någon form av fängelse där den som tjänar minst alltid är hemma och man tjänar på att skaffa fler barn åt gången. Kvinnor fastnar i det här träsket och kommer ingenstans, de förlorar möjlighet till karriär och jobb.

M: Så tror jag att det är för många. För även om man har en lite

högre inkomst än taket så är det så att de flesta ändå inte har de här fuck off-pengarna.

L: Att få papporna att ta ut föräldraförsäkringen, vilket är vad vänster nu driver, löser inte heller kvinnors problem. Då tycker jag bättre om borgarnas förslag med pappabonus så att kvinnorna får jobba. Men allt är ju ändå strikt beroende av staten, man får göra vissa saker och blir gynnad om vi skaffar många barn och är hemma länge. Och föräldraförsäkringen är ju för många kvinnor en befrielse som jobbar i lågavlönad offentlig sektor och de har arbetsskador och är sjukskrivna.

M: Ja, bara för att de har ett jobb som bara är jobb och inte på något ställe där de egentligen vill vara.

P: Om jag får återkomma till de recensioner och kommentarer till Marias artikel. Hur kommer det sig att inte är fler från vänstern som sagt det du säger Lotta?

L: Därför att man är rädd. De ser dig som en förrädare och då får man vara beredd på att ta stryk. Vissa saker är heliga, som föräldraförsäkringen. Det enda man kan göra där är att mer pappamånader. Den offentliga sektorn är helig, trots att kvinnor går på knäna och blir utslitna. Allt är heligt och man är inte beredd att sträcka näsan ovanför vattenytan och se efter vad man kan förändra.

P: Jag funderar varför det är ett sådant vänsterklimat just i Sverige. Den recension jag blev mest besviken över var den i LO-tidningen, och då inte bara för att jag själv skriver där ibland. Recensenten beskrev inte innehållet i boken och hade inga sakliga motargument. Istället beskrev han hur han åkte tunnelbana till jobbet och var trött och ironiserade över att det vore skönt att vara nyliberal, som han ansåg att antologin var, och därigenom slippa andra människor och kunna köpa sig fri. Jag tycker att det var han som gjorde det lätt för sig genom att förvränga och inte ge några alternativ.

M: Det där kan nog du analysera bättre, men jag vet inte om det är ett klasshat som kommer fram, eller om det är att man måste bevara sina egna strukturer och är rädd.

L: Man har ju inget annat. Jag menar, vänstern är ju i kris i hela Europa idag. Problemet är att man inte hittat idéerna och politiken som passar in i en ny tid. Och när man inte har det är det kanske enklare att försvara det man alltid har försvarat. De anser sig vara trovärdiga när de skäller på sådant som är nytt. Det är en sådan där klassisk socialdemokratisk politik. Men det har aldrig någonsin varit en klassisk socialdemokratisk politik att låsa in kvinnor i en struktur och hålla dem nere med arbets-skador och låga löner.

M: Det här är egentligen konstigt. Visst var det Gustav Möller, socialdemokratisk socialminister på 20- och 30-talen, som sa ”Varje felanvänd skattekrona är en stöld från de fattiga”?

L: Ja.

M: Så om man är socialdemokrat, särskilt i opposition, borde man ju verkligen nagelfara var skatterna går, för det finns så mycket svinn och slöseri av pengar som inte går till vård och sådant som de flesta tycker ska vara statligt. Om det förekommer under borglig eller socialdemokratisk tid spelar ju inte så stor roll. Men om jag var socialdemokrat skulle jag överväga att göra Gustav Möllers devis till min. Jag skulle också kritisera den borgliga regeringen för att de delar ut pengar till överklasskvinnor som ska bli styrelseproffs istället för att prioritera vanliga människor.

L: Men det förmår inte partiet, för partiet har blivit en institution. Och stukturerna i den offentliga sektorn och kommunala sektorn gör att det är socialdemokratens folk som sitter på maktpositioner.

M: Man förknippar sig själv med staten eller det offentliga.

L: Och det handlar om makt. Och rubbar man det, så rubbar man institutionens existens. Dessutom är det väldigt svårt att göra det eftersom staten är uppbyggd efter verkstadsindustrins gamla organisationsstruktur, med stuprörsorganisation. På toppen sitter en chef som alltid förväntas veta bäst om allting. Man prioriteras också upp i den här organisationen om man fyller i rätt blankett. Det finns socialsekreterare som jobbar med gamla och barn som säger att de inte hinner arbeta för de är så mycket blanketter som de ska fylla i.

P: Vad är det då som förenar just er två?

L: Jag tror att det handlar om att vi tittar på strukturproblem och att vi ser att det är ett systemfel som berör kvinnor, trots att vi inte tänker partipolitiskt lika. Det är problem som behöver lösas. Men om man ser sig själv som sosse eller liberal i första hand så försvarar man sitt och fördömer de som vågar något nytt.

M: Första gången jag intresserade mig för problemet med små ekonomiska marginaler var när jag undersökte hur mycket mer vanliga familjer med barn med två inkomster hade i förhållande till socialbidragsnormen. Jag tyckte vaken då eller nu att själva normen var hög, utan det skrämmande var att de flesta familjer, även om de hade två inkomster inte hade många tiotus mer per person och dag än om de gått på bidrag. Och det gällde familjer i tio kommuner.

Då undersökte jag vad som skulle hända om kvinnan gick från 75 procent till 100 i arbetstid. Det här var i slutet av nittioalet, alltså innan maxtaxan som minskar marginaleffekterna infördes. Då ändrades daghemsavgifterna, skatten, bostadsbidrag och något annat bidrag. Summa summarum kunde de här kvinnorna få en marginaleffekt på 90 procent. De tjänade 1000 kronor mer och fick behålla 100 kronor. Jag tyckte att det var så groteskt hur man fastnar i en fattigdomsfälla. Det inkomstrelaterade bidragen

och avgifterna gjorde också att det bara blev värre för de som redan var utsatta. Jag tyckte därför att det som var bra med maxtaxan var att den tog bort den inkomstrelaterade problematiken. Den politiska dynamik som rådde när socialdemokraterna införde maxtaxa gjorde att alla som var borgliga hatade maxtaxan. Men även om jag tycker att man borde reformera barnomsorgen från grunden, kunde jag ändå se att inom ramen för det systemet var det ändå väldigt smart att införa den.

P: Ett av Marias förslag till att skapa fuck-off pengar för kvinnor är att sänka skatterna. Vad är lösningen ur ett vänsterperspektiv Lotta?

L: För min del skulle det inte det första vara att sänka skatterna utan att släppa en bomb i byråkratin. Du måste bort med alla som sitter i led efter led och kostar pengar. Jag ser ingen annan lösning. Mer ansvar till de kvinnor som är längst ned i verksamheten och bort med alla överchefer och divisioner hit och dit. Det är total ineffektivt. Och jag bara påminna om Alva Myrdal som redan på 40-talet sa att det håller på att gå för långt i våra socialförsäkringssystem. Det är för många byråkrater som inte har tid att tänka på dem som de ska hjälpa. Men socialdemokraterna bygger bara större och större strukturer och skriver fler lagar och regleringar som förväntas passa alla människor.

M: Och så blir det mindre pengar som ska smetas ut till alla.

L: Ja och sänker man skatten gynnar det inte dem som bäst behöver det, utan det måste till en organisationsförändring som bygger på en prioritering av skattemedel. Med andra ord Gustav Möllers tes om att skattepengarna ska användas rätt. Bort med alla småpåvar. Vissa byråkrater är jätteduktiga och behövs, men inte i en enormt svällande byråkrati utan möjlighet till helhets-syn.

M: Det finns en mental dimension i det här, alldeles oavsett vilken politik som bedrivs. Du berättade att Alva tänkte att hon inte

ska bli beroende. Det handlar alltså om att bestämma sig, vilket vi så klart ha olika förutsättningar att göra. Jag är den första att erkänna att i det nuvarande systemet finns massor av människor som inte kan bestämma sig för att skaffa fuck-off kapital, det är klart att jag förstår det. Men det finns också människor som kan göra det. Och jag tycker att särskilt kvinnor borde tänka att det vore bra att äga någonting och bygga upp en egen bas. Alva hade ju två saker, egen börs och utbildning. Och det mentala fuck off kapitalet. Idag handlar mycket om att ha en kompetens som är gångbar på andra sällen än där man är för stunden.

L: Och inte som kollektiv göra sig beroende av andra kollektiv. Se på de fackförbund som är kvinnligt dominerande, de har suttit i LO-kollektivet i alla år och kommer ingenstans eftersom det alltid är några andra som är viktigare än dem när det gäller.

M: Kvinnor som har individuell förhandling har mindre löneskillnader och högre löner än dem som har andra som förhandlar åt dem.

L: Ja, men det är väldigt svårt att få det på den nivå som de är på.

M: Det är en orättvis jämförelse eftersom det är olika typer av yrken, men även om tar mer jämförbara yrken så har de kvinnor som förhandlat själv fått lite bättre villkor.

L: Kommunalns kvinnor har ju strejkförbud också. De får inte protestera. De har alltså inte facken som slår näven i bordet och säger att nu får det vara nog. De är fast.

M: Deras enda sätt är ju att få högre löner. Lönen för lärare och sjukvårdspersonal är ju patetiskt. Och så länge LO kollektivet är hänvisade till den här arbetsgivaren som styrs av den typen av politiker och den typen av chefer så lycka till. Det måste ske något i organisationen. Att få konkurrens mellan arbetsgivare är en nyckel.

P: Lotta, hur ställer du dig till konkurens mellan arbetsgivare inom välfärdssektorn?

L: För min del nu så håller jag på räddar skolan hemma och jag ser inget annat alternativ än att man bildar en friskola. När det inte funkar i den offentliga sektorn så kan man ju inte tänka ”rör inte den”. Jag tänker ”lös problemen, se till att politikerna gör det som är deras uppdrag att de minns vilka som valde dem och att de representera sina väljare”. Och så länge de inte gör det så måste människor söka andra alternativ. Jag ser ingen annan lösning, det är bara så.

P: Vänsterfolk blir förbannande på dig Maria eftersom du representerar näringslivets tankesmedja Timbro. Men det finns en sak som är förvånande i din text. Du skriver att kvinnor kanske borde konsumera mindre, inte handla upp hela lönen utan spara pengar. Det går väl stick i stäv med vad näringslivet skulle önska?

M: Ja, men som strategi i sitt eget liv tycker jag att det är bra. Det handlar också om en mental inställning, att bestämma sig och förstå att om jag gör vissa uppoffringar idag så kan det innebära en stor frihet imorgon. Det här medvetna reflekterandet har en viss frihetsdimension.

När jag bytte jobb så funderade jag över det för egen del. Min bärbara dator och min mobiltelefon ägdes av mitt tidigare arbete. Då bestämde jag att bygga upp den där infrastrukturen för egen del, så om jag tog en anställning igen så skulle jag mer eller mindre skulle kunna gå för dagen. Nu har jag min egen dator och min egen telefon och försöker tänka på att bygga upp en buffert. Det är en bra strategi för mig, men jag klandrar ingen som inte gör så, men då ska man vara medveten om att det innebär en lägre frihetsgrad i ens liv. Om man köper något som har ett beständigt värde eller sparar sina pengar kan man få större frihet.

L: Så känner jag också. Jag startar ju eget bolag nu när jag ska

börja skriva för *Expressen*. Och det känns jätteroligt att börja försörja sig själv på heltid.

P: Jag tror att en orsak till varför många inom vänstern reagerar så slentrianmässigt negativt på Marias artikel och kallar hela antologin för "nyliberal" är eftersom den frihetliga vänstern i Sverige är underutvecklad. Den enda politiska strömning jag själv har engagerat mig i var 1980-talets anarkism, och jag har funderar en hel del på var den tog vägen. Att undersöka nutida frihetliga tendenser i svensk politik, är också ett av mina kommande bokprojekt. Det som har förvånat mig är att när jag nu får kontakt med gamla anarkister som sitter någonstans i en skog eller i ett annat land så säger de "Men herregud det där var bara en jättekort tid, när du var med. Vi har aldrig haft en lång och stark tradition av en frihetlig vänster." Man känner helt enkelt inte till den statskritiska vänsterströmning som betonar individens frihet lika starkt som samhällelig solidaritet.

L: Men det kanske förklara min politiska fostran. Många av mina släktingar på mammas sida var syndikalister. De ville aldrig binda sig till något större kollektiv utan behålla sin frihet. Jag är inte fostrad kollektivt och det har alltid varit en stor glädje i mitt liv att jag aldrig har varit med i SSU. Jag tror man blir förstörd, tappar sin själ genom kraven på lojalitet som finns i dessa organisationer. Jag jobbade i regeringskansliet ett tag och märkte att där skulle vi vara lojala bara lojal och till varje pris försvara politiken. Det finns ju väldigt lite utrymme för att säga ifrån och motsätta sig beslut. Ju sämre det går för partiet, desto större blir behovet att omge sig med folk som skriker halleluja.

Vi avslutar samtalet där och jag tänker att det var intressant att Lotta Gröning hade frihetliga rötter. Att åtminstone Maria Rankka har intresse för den frihetliga frågan, det vet jag. Men som sagt, det är en annan bok.

Lotta Grönings bok om Alva Myrdal heter Kvinnans plats - min bok om Alva Myrdal (Albert Bonniers förlag 2006).

Anna Larssons krönika som Maria Rankka refererar till var "Kvinnor med pengar älskar bättre" och publicerades den 18 september 2008 i Svenska Dagbladet. LO-tidningens recension publicerades den 8 mars 2008 och heter "Ryck upp dig", den finns att hitta på www.lotidningen.se.

Andra reaktioner på Marias text är till exempel Aftonbladets recension "Nya problem till gamla feministiska lösningar" den 27 oktober 2008 och Internationalens "Mot en självcentrerad feminism" den 7 september 2008. Som en motvikt till dessa kan man till exempel läsa Blogge Bloggelitos inlägg "Feministernas rädsla för L-ordet" som finns på <http://tianmi.info/blogge/> eller Louise Perssons blogg på www.louise.com

Mer om skribenterna

Vad har då hänt mer med skribenterna i *F-ordet*?

Samtidigt som *F-ordet* publicerades kom Inti Chavez Perez ut med den omtalade antologin *Pittstim* (Bonniers 2008). Han har även en ny bok på gång, men är mycket förtegen kring vad den handlar om. Han säger bara att den riktar sig till killar och är hur kul som helst att skriva.

Lars Gårdfeldt har debuterat skönlitterärt med pulpromanen *På knä i Köpenhamn* (Normal förlag 2009) som han skrivit tillsammans med sin bror Niklas.

Susanne Wigorts Yngvesson har gett ut boken *Drabbad av journalistik* (Juridisk reportagebyrå 2008) och har även skrivit en artikel om yttrandefrihet i antologin *Lusten att begränsa – behovet att försvara* (Studentlitteratur 2009).

Don Kulick går inte alls att få tag på eftersom han befinner på fältarbete i regnskogen i Papua Nya Guniea, men han skrev en debattartikel i *Expressen* den 13 november 2008 under rubriken "Djursexförbud är rent hyckleri".

Susanne Dodilletts avhandling *Är sex arbete?* (*Vertigo* 2009) väckte stor uppmärksamhet och starka känslor. En del av debatten går att läsa via hennes hemsida www.susannedodillet.com

Det går också att följa några av skribenterna via deras bloggar: Anna Svensson på www.djurarsota.se, Anna Ekelund på <http://annaekelund.blogspot.com>, Boris Benulic på www.voltaire.se och bloggaren Ia på <http://kvalitetsbloggen.wordpress.com/>.

Madelaine Levy är fortfarande chefredaktör för *Bon* och delar sin tid mellan Stockholm och London. Hon har skrivit en hel del andra artiklar om kvinnor, sexualitet och kroppar som lätt går att hitta på nätet.

Maria Niemi stötte jag ihop med på Arlanda när vi skulle ta samma flyg till Kiruna. Filmen om femmes är så gott som klar, hon väntar på medel för slutproduktionen. Läs mer om hennes projekt på www.marianiemi.se.

Jonah Nylund ska börja jobba på ungdomsstyrelsen och vet inte om han får tid att förverkliga sin idé om en egen bok. Men han har gjort ett långt reportage om unga transkillar som självmedicinerar "Inte utan mitt testosteron" i tidningen *Kom Ut!*, nummer 2/2009. Hela numret går att ladda ner via www.rfsl.se.

XX har numera inga problem att passera som man. Nuförtiden kan han ha omvända problem: ska han komma ut som transman för nya queera bekantskaper, och när i så fall? Han har också kämpat sig igenom vad han ofta tyckt vara en förnedrande könskorrigeringsprocess, men trots att utredningen är klar har han ännu inte fått manligt personnummer. Detta eftersom hans äggstockar ännu inte opererats bort. Enligt svensk lag får inte transsexuella bli biologiska föräldrar, så de är tvungna att sterilisera sig.

Rättelse

Det blev fel på referenserna till Anna Svenssons text om våldtäkt. Här är de rätta:

Ann Heberlein: *Död inte bättre än våldtagen* (Sydsvenska Dagbladet 14/7 2007)

Patrik Forshage: *2007 har tillhört Säkert!* (Nöjesguiden 8/12 2007)

Katrine Kielos: *Våldtäkt och romantik* (Modernista 2008) SVT Debatt 14 februari 2008

Tack

Jag vill tacka alla som har jobbat med *F-ordet* och då framförallt skribenterna som skrivit sina tankeväckande texter och utan knot låtit mig slita och dra i dem.

Nina Wadensjö, förlagschef på Alfabet, som omgående trodde på projektet och gav mig fria tyglar – och den kloke förläggaren Peder Lingdén som såg till att strama åt dem. Christina Preisler Schedin som såg till att allt från PR till praktikaliteter fungerade. Varm tack också till Eva Helmenius på Voltaire Publishing/Kraft&Kultur som såg till att vi fick ett härligt releaseparty.

Och slutligen, stort tack till Pocketförlaget som dessutom gav oss många extra sidor att fylla med material. Särskilt tack till Jenny Ullström för allt ditt arbete!

Tack vare er kan *F-ordet* förhoppningsvis inspirera ännu fler.

Petra Östergren
Augusti 2009

Sagt om F-ordet:

”Javisst för fucking fan.”

Nina Lekander, Expressen

”Det är synd att en debattbok om framtidens feminism ger så stor plats till liberala antifeminister. (...) Antologins form är inbjudande och lättnavigerad.”

Aftonbladet

”Gårdsfeldts text går inte bara rakt in i hjärtat, den fungerar också som en mycket nyttig spark i magen.”

Göteborgs-Posten

”Skribenten Boris Benulics bidrag om machosex slår rakt in i solar-plexus med sitt påstående att kvinnor inte alls gillar mjukismän, utan alfahannar. När man kvicknat till har man något att fundera på. Kanske blir boken en snackis under hösten, men en feministisk klassiker blir den inte.”

Kyrkans Tidning

”En del texter är heta, andra texter är upplyftande, ingen text är ljummen.”

Dagbladet

”Östergren är en provocerande – men också viktig röst.”

Sydsvenskan

”Petra Östergren har länge varit en inomproblematiserande röst på den feministiska arenan. Hon följer inte flocken och går inte emot sitt samvete. Hon tänker självständiga tankar som hon själv bottenar i och för fram dem på ett icke-fientligt, livsbejakande sätt. Här har hon samlat ett antal personer som även de tänker på tvärs mot gängse och påbjudna feministiska tankegångar, men utan att invända mot de övergripande ambitionerna

vad gäller kvinnors ställning i samhället.”

Lena Andersson, Svenska Dagbladet

”Jag bli förbannad, får a-ha upplevelser och fryser medan jag läser. Ett gott betyg.”

Nerikes Allehanda

”Vet inte om det beror på feminismens kommodifiering eller på att jag börjar bli så gammal att jag tror att jag redan har läst allt feministiskt utanför akademien. Men ser man på. I *F-ordet* har Petra Östergren lyckats trumma ihop ett gäng - ett kombinerat fitt- och pittstim – där de flesta har om inte något helt och hållet nytt så i alla fall eget att säga.”

Nina Lekande, Expressen

”...både glad och förbannad.”

Amelia

”Man hittar texter som får mig att tänka till, läsa högt, argumentera för eller emot där jag sitter vid frukostbordet. Det är så jag vill att en antologi ska vara.”

Bokhora

”Men det är bara att konstatera att *F-ordet* är en bok som är helt rätt i tiden. Den nyliberala, extremindividualistiska, egotrip-pade tiden. Det känns inte alls som en slump att varje kapitel är skrivet i jag-form eller att knappt några av skribenterna nämner någon form av involvering i en kollektiv organisation.(...) Det är inte nödvändigtvis enbart en dålig samling funderingar, och till och med ganska intressant på sina håll. Diskussioner som ifrågasätter och utmanar könsroller är alltid värdefulla.

Internationalen

”Här finns material som både kan reta upp en, trötta ut en och få en att fundera vidare.”

BTJ

”Feminismen i en cirkusversion”

Sydsvenskan

”Visst har vi hört det förr?(...)Tyvärr vågar jag hävda att få kommer att känna sig berörda.”

Borås Tidning

”Men kanske är det de sistnämnda texterna som lyckats bäst med sitt syfte; att blicka framåt och skapa ny debatt om vad feminism egentligen är, vad ordet betyder och bör betyda. Förmodligen finns det många feminister som skakar på huvudet åt precis samma texter som jag apploderar.”
alba.nu

”Jag svär när jag läser *F-ordet*. Och skrattar. Mest åt Boris Benulics teorier om att kvinnor egentligen bara vill ligga med muskelmän, som han kallar riktiga män. Det är otroligt roligt, men kanske inte menat så.
Smålandsposten

”Som vanligt visar Östergren prov på en välbalanserad och framförallt nyskapande syn på något som annars får de flesta att rynka på näsan och säga ’visst är jag för jämställdhet, men jag är inte feminist. F-ordet är fylld till brädden med spekulationer och kontroverser, kan man lungt säga. (...) Det behövs inte sägas att jag inte håller med om allt, och att mycket får mig att rynka på näsan, tänka lite och rynka på näsan lite igen. Samtidigt är jag glad att boken blandar vilt och håller sig så långt ifrån konsensus man kan komma. Jag tror nämligen att det krävs att vi bråkar för att komma framåt.
Djävulskt beläst

”Hon väcker nya tankar och bryter vaneseendet, liksom åtskilliga andra i denna lättillgängliga, relativt enkla men givande antologi.”

Svenska Dagbladet

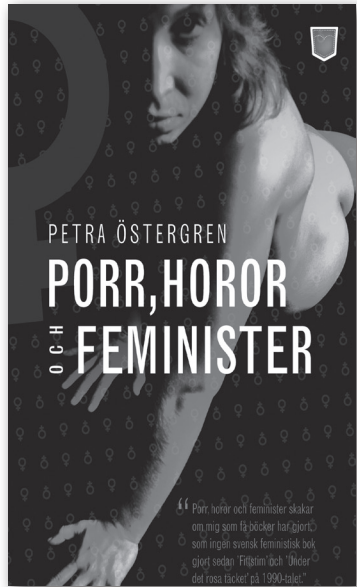
LÄS OCKSÅ!

PORR, HOROR OCH FEMINISTER

Är alla som säljer sex offer? Är all porr kvinnoförnedrande? Och varför blir den feminist som ställer dessa frågor anklagad för att vara anti-feminist?

Den sexualmoral som ligger till grund för all sexualpolitik, gäller den verkligen alla? Om alla kvinnor har rätt att bestämma över sina liv och sin kropp, måste det väl även gälla en kvinna som säljer sex?

Porr, horor och feminister är en kritisk genomgång av det svenska porr- och prostitutionsmotståndet. Genom ett unikt källmaterial, som bland annat består av samtal under flera år med ett tjugotal sexsäljare, visar Petra Östergren hur ihåliga argumenten är och att debatten har andra budskap och funktioner. Porr, horor och feminister är en stark och tankeväckande bok om svensk feminism och sexualpolitik.

”Årets bästa facklitterära bok!”
Sydsvenskan

”Porr, horor och feminister skakar om mig som få böcker har gjort, som ingen svensk feministisk bok gjort sedan 'Fittstim och 'Under det rosa täcket' på 1990-talet.”

Göteborgs Fria Tidning

